
BIBLIOTHEEKBEZOEKEN

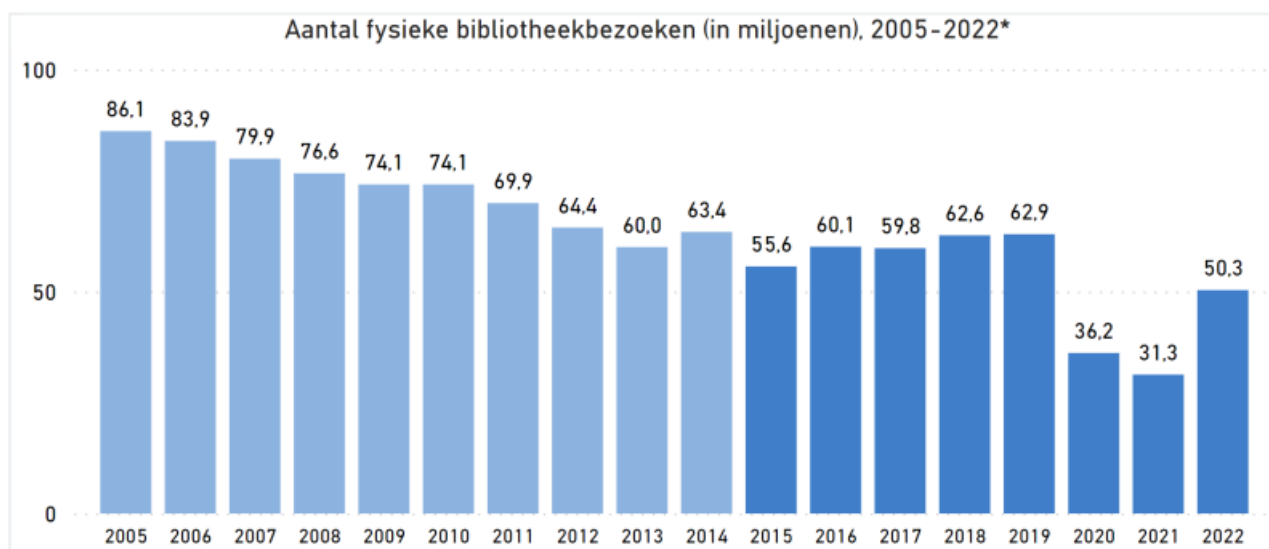
Onderzoeksartikel

Laatst bijgewerkt: 27 juli 2023

Waar het aantal bezoekers van de bibliotheek tot 2013 vrij constant afnam, was de laatste jaren een ommekeer te zien. De bibliotheken werden in 2022 in totaal 50,3 miljoen keer bezocht. In coronajaren 2020 en 2021 was dat beduidend minder, op het dieptepunt in 2021 lag het aantal bezoeken op 31,3 miljoen. De meeste mensen komen langs om materialen te lenen. Ook lezen ze ter plekke boeken, kranten of tijdschriften of nemen ze deel aan activiteiten, zowel met als zonder lidmaatschap. Daarnaast speelt de ontmoetingsfunctie van de bibliotheek een steeds belangrijkere rol.

Ruim 50 miljoen bezoeken in 2022

Volgens opgave van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) nam het aantal bezoeken aan de bibliotheek tussen 2005 en 2013 vrijwel elk jaar af. In de loop der jaren zijn bij steeds meer bibliotheekvestigingen telpoortjes te vinden die het aantal bezoeken registreren. Sinds 2015 is met deze cijfers en met schattingen voor vestigingen zonder telpoortjes een plausibel cijfer vast te stellen over het landelijke aantal bezoeken. Het aantal bezoekers fluctueerde tussen 2013 en 2015 enigszins, maar klom sindsdien weer langzaam op. In de Gegevenslevering Wsob over 2019 werd het totaal aantal bezoeken op circa 63 miljoen geschat. In de bibliotheekbezoeken over 2020 en 2021 is vanwege de gedeeltelijke sluiting van de bibliotheken en de corona-maatregelen een sterke daling te zien: tot 31,3 miljoen bezoeken in 2021. In 2022 is het aantal bezoeken nog nauwkeuriger in beeld gebracht door de uitvraag van het aantal bezoeken per bibliotheeklocatie. Ruim een derde van de bibliotheken registreerde het exacte aantal bezoeken op alle locaties (35%) en bij twee op de vijf bibliotheken zijn het aantal bezoeken deels geregistreerd en deels geschat (40%). Ten opzichte van 2020 en 2021 zijn er in 2022 fors meer bezoeken gebracht aan de bibliotheek. Bibliotheken waren in 2022 vrijwel het gehele jaar open volgens de reguliere openingstijden en telden gezamenlijk 50,3 miljoen bezoeken aan de bibliotheek.

Bron: Van de Burgt & Klaren, 2023.

*Tot 2015 zijn de bezoekersaantallen door de VOB geregistreerd en geanalyseerd; daarna zijn deze aantallen verzameld door de KB als onderdeel van de Gegevenslevering Wsob. In 2017 is de wijze waarop de bezoekersaantallen worden gevalideerd en geïmputeerd voor bibliotheken zonder telpoortjes aangescherpt. Deze aanpak is door de KB doorgevoerd voor de bezoekersaantallen vanaf 2015. Dat veroorzaakt een trendbreuk tussen de gegevens tot en met 2014 en de gegevens van 2015 en later. Vanaf 2022 is het aantal exacte en geschatte bezoeken per locatie uitgevraagd en niet meer voor de organisatie in zijn geheel. Daarnaast is de vraagstelling voor bibliotheken in een gecombineerde instelling aangepast om het aantal bezoeken gerelateerd aan de bibliotheekfunctie tegen het totaal af te kunnen zetten. Voorheen werd het aantal bezoeken ook specifiek uitgevraagd voor de bibliotheekfunctie, maar was er geen zicht op de verhouding tot het totaal en de totstandkoming van de aantallen.

Trekt de bibliotheek meer of minder bezoekers dan andere culturele instellingen?

Een vergelijking van het aantal bibliotheekbezoekers met de bezoekersaantallen van andere culturele instellingen is interessant, maar niet één op één te maken. Voor andere culturele instellingen worden enkel betalende bezoekers geregistreerd, terwijl de openbare bibliotheek ook door niet-leden bezocht kan worden. Hoewel de aard van een bibliotheekbezoek verschilt van een bezoek aan een andere culturele instelling, bieden de bezoekersaantallen wel een indicatie van de verhoudingen. Waar de openbare bibliotheken in 2019 63 miljoen – al dan niet betalende – bezoekers telden, verkochten bioscopen in 2019 zo’n 38 miljoen tickets, werden er bijna 33 miljoen museumkaartjes verkocht, en trokken de podiumkunsten 19,4 miljoen bezoeken. In 2020 en 2021 daalde als gevolg van de coronamaatregelen het bezoek aan al deze soorten instellingen fors. De podiumkunsten werden daarbij het hardst getroffen. In 2022 laten de bezoekcijfers van bibliotheken en bioscopen een fors herstel zien; voor musea en podiumkunsten worden deze cijfers pas later beschikbaar (Van den Burgt & Klaren, 2023; NVBF, 2023; CBS, 2022b; CBS, 2022c).

Aantal bezoeken	2019	2020	2021	2022
Bibliotheken	62,9 miljoen	36,2 miljoen	31,3 miljoen	50,3 miljoen
Bioscopen en filmhuizen	38,0 miljoen	16,8 miljoen	14,2 miljoen	24,8 miljoen

Aantal bezoeken	2019	2020	2021	2022
Musea	33,9 miljoen	14,4 miljoen	12,3 miljoen	
Podiumkunsten	19,4 miljoen	5,4 miljoen	4,1 miljoen	

Nederlander bezoekt de bibliotheek gemiddeld bijna 3 keer per jaar

Ook het gemiddeld aantal bezoeken aan de bibliotheek per inwoner in het werkgebied steeg de laatste jaren: van 3,3 bezoeken per jaar in 2015 tot 3,7 in 2019. In 2020 en 2021 werd de bibliotheek minder vaak bezocht vanwege lockdowns en wisselende maatregelen die het coronavirus met zich meebracht. Na de coronacrisis wisten mensen de weg naar de bibliotheek weer goed te vinden. Het aantal bezoeken nam in 2022 weer toe. In 2022 werd de bibliotheek gemiddeld 2,9 keer per inwoner bezocht (Van de Burgt & Klaren, 2023). Circa de helft van de Nederlanders (53%) geeft aan nooit de bibliotheek te bezoeken; 12% doet dat één à twee keer per jaar. Een even grote groep bezoekt de bibliotheek een- of tweemaal per kwartaal. Een groep van 12% bezoekt de bibliotheek maandelijks; 3% komt elke week bij de bibliotheek. Consumenten die enkel e-books lezen, bezoeken de bibliotheek minder vaak: driekwart van hen bezoekt de bibliotheek nooit (Nagelhout & Richards, 2020). Mensen die de bibliotheek nooit bezoeken, lenen of kopen elders boeken, houden niet van lezen, informeren zich via internet of hebben geen tijd om de bibliotheek te bezoeken (Nagelhout, 2020).

Hoofdvestiging populairder onder jongeren en hoogopgeleiden

De centrale vestiging van de bibliotheek is het populairst: deze wordt door 17% van de mensen bezocht, tegenover 12% die naar de wijkvestigingen gaat. Zo'n 8% bezoekt een afhaalpunt. Jongeren maken vaker gebruik van de centrale vestiging dan ouderen: 50-minners kiezen vaker voor de hoofdvestiging dan 50- tot 64-jarigen. Ook hoogopgeleiden maken vaker gebruik van de centrale vestiging dan midden- en laagopgeleiden (Nagelhout & Richards, 2020).

Variatie aan redenen voor bibliotheekbezoek

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) naar cultuurdeelname blijkt dat bijna 90% van de Nederlandse bevolking cultuuruitingen bezoekt. Film (67%) en populaire podiumkunsten (61%) hebben het grootste bereik, gevolgd door musea (53%). Bijna vier op de tien Nederlanders van 6 jaar en ouder bezoekt minimaal één keer per jaar de bibliotheek (Den Ridder et al., 2020). Om te peilen wat deze bezoekers precies doen in de bibliotheek, zijn veel onderzoeken uitgevoerd. Hoewel de exacte cijfers enigszins variëren, komt het algemene beeld van deze onderzoeken overeen. De meeste bezoekers komen in de bibliotheek om materialen te lenen. Daarnaast lezen veel bezoekers en leden ook ter plekke boeken, kranten of tijdschriften of raadplegen ze de catalogus (o.a. Probiblio, 2022; Nagelhout, 2020). Een flinke groep bezoekers is geen lid, en gaat niet dan ook niet voor de klassieke uitleenfunctie naar de bibliotheek. Ze komen bijvoorbeeld om ter plekke te lezen, gebruik te maken van het internet, te werken of studeren of activiteiten te bezoeken (Nagelhout, 2020).

Ontmoeting in de bibliotheek

Een van de vijf kernfuncties van de bibliotheek uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

(Wsob) heeft specifiek betrekking op ontmoeting. Iedere bibliotheek vormt een ontmoetingsplek en stimuleert daarmee verbinding en interactie. In totaal organiseerden de openbare bibliotheken in 2019 ruim 13 duizend concrete activiteiten in het kader van de kernfunctie ontmoeting & debat (6%). Na het wegvallen van de coronamaatregelen nam het aantal georganiseerde activiteiten rondom ontmoeting & debat in 2022 weer toe. Bibliotheken organiseerden in totaal ruim 8 duizend activiteiten rondom deze kernfunctie (Van de Burgt & Klaren, 2023). De meeste ontmoetingen in de bibliotheek vinden plaats tussen bekenden en bezoekers en medewerkers. Daarnaast is de bibliotheek een plek om in contact te komen met mensen die men niet kent (Oomes, 2015).

De bibliotheek in de toekomst

Naar de toekomst van de bibliotheek zijn veel verschillende onderzoeken uitgevoerd. Die brengen in kaart wat de bibliotheek moet bieden om in te spelen op de wensen en behoeften van bezoekers. Zo blijkt uit onderzoek van BiebPanel dat leden vooral een breed aanbod aan boeken – zowel fysieke boeken als e-books – wensen. Daarnaast geven zij aan dat de bibliotheek in de toekomst een ontmoetingsplek moet zijn. De klassieke functies van de bibliotheek spreken de leden het meest aan. Daarbij richt de bibliotheek zich op de lees- en informatiefunctie, persoonlijke ontwikkeling, jeugd en onderwijs, ontmoeting en verblijf. Daarnaast is er belangstelling voor nieuwe concepten, zoals participatie en zelfredzaamheid, digitale communityvorming en wetenschap en techniek (Probiblio, 2022). Bezoekers die weleens materialen lenen, zien voor de bibliotheek een rol weggelegd op het gebied van opleiding, cultuur en e-books (Nagelhout, 2020).

Bronnen

- Burgt, A. van de & Klaren, M. (2023). *Bibliotheekstatistiek 2022*. Den Haag: KB.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2022a). *Professionele podiumkunsten: capaciteit, voorstellingen, bezoekers, regio*.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2022b) *Musea: collectie, bezoeken, tarieven, tentoonstellingen, werkgelegenheid*.
- Nagelhout, E. (2020). *Rapportage Boekenbranche Meting 51. 1e reguliere meting van 2020 naar het kopen, lezen en lenen van boeken*. Amstelveen: GfK, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (Koninklijke Boekverkoopersbond, Groep Algemene Uitgevers, Stichting Lezen, CPNB & KB).
- Nagelhout, E. & Richards, C. (2020). *Rapportage Boekenbranche Meting 53. 2e reguliere meting van 2020*. Amstelveen: GfK, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (Koninklijke Boekverkoopersbond, de Groep Algemene Uitgevers, Stichting Lezen, CPNB, KB).
- NVBF (2023) *Jaarverslag 2022*. Amsterdam: Nederlandse Vereniging van Bioscopen en Filmtheaters.
- Oomes, M. (2015). *De maatschappelijke waarde van openbare bibliotheken in Nederland. Een enquêteonderzoek*. Den Haag: KB.
- Probiblio (2022). *Ledenonderzoek BiebPanel 2021*. Hoofddorp: Probiblio.
- Ridder, J. den, Josten, E., Boelhouwer, J. & Campen, C. (2020). *De sociale staat van Nederland 2020*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).